

Skandál v miliardovém projektu

30.5.2013 Literární noviny str. 13 O čem se mluví

Aleš BLUMA

V České republice začínají postupně za evropské i české miliardy fungovat centra vědecké excelence. Je to ostravský superpočítač IT4Innovation, biovědní BIOCEV ve Vestci, multioborový CEITEC v Brně, dostavuje se superlaser ELI v Dolních Břežanech a do provozu se uvádí Mezinárodní klinické a výzkumné středisko ICRC v Brně. ICRC má i svůj první skandál.

Před dvanácti lety jsem seděl v pracovně přednosta I. interní kliniky Fakultní nemocnice u sv. Anny v Brně. Spolu s vedením kliniky tam byl i mladý lékař, který získal vědeckou cenu Americké společnosti pro kardiostimulaci a elektrofyziologii za popis mozkové poruchy řízení krevního oběhu. To mu vyneslo pozvání do jedné z nejlepších světových nemocnic – Mayo Clinic v Rochesteru v USA. Jmenoval se Tomáš Kára a měl naprosto fantastickou vizi: vybudovat ve spolupráci s Mayo Clinic v Brně špičkové kardiologické pracoviště na světové úrovni. Nebylo mnoho lidí, kteří v té době jeho vizi věřili, většina ho považovala za snílka. Dnes Mezinárodní klinické a výzkumné středisko ve FN u sv. Anny za čtyři a půl miliardy korun stojí, je plně vybaveno a mezinárodní týmy začínají s badatelskou činností. Tomáš Kára vypracoval PRO ICRC originální koncepci výzkumu kardiovaskulárních nemocí, transplantací srdce a neurověd. ICRC má čtyři součásti – vědecké centrum, mezinárodní vzdělávací středisko, nemocnici a technologický klastr. Vědecké týmy mají v čele mezinárodního a národního koordinátora, přičemž členové toho mezinárodního nesídlí v Brně, ale na svých pracovištích. Jedná se o nejlepší světové odborníky. V projektu Cardio I je to prof. Edward Brooks, ředitel největšího transplantačního centra na světě. Projekt Cardio II zaštituje prof. David Holmes Jr., zakladatel Centra pro srdeční katetrizace Mayo Clinic, které je také největší na světě. Prof. Christopher McGregor z University College v Londýně, mezinárodní koordinátor programu Cardio VII, vyvinul technologii pro modifikaci genomu zvířat, která umožní vyvinout srdeční chlopně zvířat, jež budou prakticky shodné s chlopněmi člověka. Experimentální chov těchto zvířat je zatím v přísně střežených laboratořích v Rochesteru a v Londýně. Díky dr. Pavlu Pilerovi a doc. Tomáši Károvi bude Brno třetím pracovištěm, které bude mít přístup k této revoluční biotechnologii. Prof. Virend Somers vede spolu s Tomášem Károu česko-americko-italsko-polský tým programu Cardio IV, který zkoumá a vyvíjí nové metody pro včasnou diagnostiku a léčbu kardiovaskulárních onemocnění. Propojením národních a mezinárodních koordinátorů vznikají vědecké týmy zcela nových kvalit, jejichž prostřednictvím bude docházet k vysoké synergii, výměně poznatků i sdílení technologií. Podobný projekt nemá v České republice obdoby. Budova ICRC už stojí, všechny sledované indikátory, jako jsou počty mezinárodních grantů, objem kontrahovaného výzkumu a publikační činnost byly naplněny, začíná fáze každodenní vědecké a klinické práce. Poněvadž EU vložila do projektu 2,35 miliard korun z operačního programu Výzkum a vývoj pro inovace, vyžadovala, aby špičkové centrum bylo vedeno i špičkovým managementem. Proto ministerstvo školství jmenovalo výběrovou komisi, jejíž složení však vyvolává otázky. Předsedou byl jmenován belgický atomový fyzik, členy indický biotechnolog a americký ortodontista, českými členy se stali profesor fyziologie, molekulární biolog a profesionální personalista. Česká kardiologická společnost, která oficiálně žádala, aby mohla jmenovat svého člena do komise, byla odmítnuta.

Kdo lže, vyhraje

Duchovní otec projektu, docent Tomáš Kára, musel dát své ředitelské místo k dispozici. Je logické, že výběrová komise vyžadovala na podobné místo splnění celé řady kritérií. Na vypsaný konkurz se přihlásilo 10 uchazečů, z nichž si komise vybrala k ústnímu pohovoru tři. Doc. Kára byl mezi nimi. Nakonec ale komise doporučila jako jediného odborníka, který má pro vedení ICRC potřebnou kvalifikaci, slovinského neurologa Gorazda Bernarda Stokina. Dr. Stokin se ve svém vystoupení ani tak nezabýval tím, jak by centrum vedl on, jako spíše kritikou toho, jak je centrum vedeno doposud. To by samozřejmě nebylo na škodu, pokud by nehlásal nepravdy. Vědci jsou, jak je všeobecně známo, hodnoceni podle publikací v impaktovaných časopisech. Podle dr. Stokina dosavadní vědecké výstupy pracovníků ICRC a doc. Káry zvláště, jsou nulové. Odvolával se na databázi PubMed. Asi měl nějakou jinou, než tu, kterou lze najít na internetu. Jinak by musel najít minimálně 60 publikací, z toho 17 publikací s docela slušným impaktivním faktorem. Kromě jiného kritizoval také, že centrum je příliš zaměřeno na Mayo Clinic a na University College v Londýně. On sám navrhoval, že se více zaměří na Rusko, Indii, Čínu a Brazílii. I laiky by napadlo, že společný výzkum se špičkovou americkou nemocnicí či britskou univerzitou asi bude přínosnější než s institucemi zemí, jejichž nejlepší mozky utíkají – právě do té kritizované Ameriky. Pokud se porovnají vyžadované kvalifikace obou kandidátů, pak lze jenom zírat, podle čeho výběrová komise vybírala. Docent Kára dovedl miliardový projekt k úspěšnému fungování, je řešitelem pěti grantů nad 500 tisíc eur, má na svém kontě tři patenty, 62 článků, jednu monografii a je docentem ve špičkovém americkém klinicko-výzkumném centru. Dr. Stokin neřídil doposud ani malou venkovskou polikliniku, natožpak velké vědecké centrum. Nemá ani zkušenost s velkými vědeckými granty nebo s vedením vlastních vědeckých týmů, nevydal žádnou monografii a doposud je (teprve od roku 2011 ve svých 42 letech!) pouhým odborným asistentem na univerzitě v Ljubljani. Pokud výběrová komise přece jenom vybrala dr. Stokina, pak buďto dostala naprosto nepravdivé informace, propadla kolektivnímu poblouznění, anebo nejednala v nejlepším zájmu projektu. Vše se dalo ještě zachránit. Dozorčí rada ICRC požádala ředitele Fakultní nemocnice u sv. Anny dr. Romana Krause, aby užil své právo veta. Search Committee totiž pouze doporučuje, ale jmenování je v gesci příjemce dotací, a tím je fakultní nemocnice. Ředitel Kraus své právo veta nevyužil. Na základě toho tři členové dozorčí rady zastupující kliniku Mayo rezignovali na své posty. Co je ovšem mnohem horší – demisi podal i profesor Virend Somers, mezinárodní vědecký ředitel a spolutvůrce konceptu spolupráce v kardiologickém výzkumu. Otázkou je proč?

A co když je to jinak?

Mnoho posledních kroků v kauze ICRC je těžko vysvětlitelných. Vypadá to, jako by šlo o politickou objednávku. Pro Mayo Clinic je Tomáš Kára důvěryhodnou osobou. Znají ho a věří mu. Bylo jasné, že odstranění docenta Káry a jeho nahrazení někým, kdo má nulové zkušenosti s přípravou a vedením podobně významných projektů, bude mít tvrdý dopad na vztahy s Mayo Clinic, který by mohl vést až k odchodu Američanů z projektu. Je paradoxem, že odstavený docent Kára musel přesvědčovat členy vedení Mayo Clinic, aby z projektu nevystupovali a zůstali aspoň do roku 2015, kdy končí grant.

Jaký by měli mít politici zájem na tom, aby Mayo Clinic opustila ICRC? Inu – jednoduchý. Centrum bylo vybudováno za evropské peníze, což znamená, že podle dotačních podmínek musí zachovat formu, za niž mu byla dotace poskytnuta. Jenže při odchodu Američanů by došlo k zásadní změně, takže dotace by se nemusely vracet, a nebylo by to sankcionováno ze strany Evropské komise. Šlo by přitom o lukrativní záležitost.

Není tajemstvím, že ministerstvu zdravotnictví se dvě fakulní nemocnice v Brně nelíbí. Zatímním navrhovaným řešením je jejich sloučení. Jenže to nemusí být poslední varianta. Miliardář Tomáš Chrenek vlastní síť zdravotnických zařízení Agel. Čistý zisk 475 milionů korun ročně. Skupina Agel, která je největším soukromým poskytovatelem zdravotní péče ve střední Evropě, se neustále rozrůstá a pohlcuje další a další nemocnice. Pod Agel patří pojišťovna, desítky ordinací lékařů, síť lékáren i dodavatel zdravotnického materiálu. Udržuje si tak kontrolu nad celým tokem peněz ve zdravotnictví. V této síti už chybí pouze jeden článek řetězce – velká specializovaná nemocnice, která by mohla zajišťovat školení lékařů, provádět složité operace a hlavně léčit pacienty se závažnými chorobami, jejichž léčba je drahá (a pro poskytovatele služeb výnosná).

Pokud by v ICRC, nedílné součásti Fakultní nemocnice u svaté Anny, zůstali Američané, jakákoliv privatizace by byla nemožná. Že se nejedná o nějakou fantazii, ukazuje případ privatizace tkáňové banky, bývalého oddělení nemocnice. Na celém světě jsou tkáňové banky velmi lukrativní činností, která si na sebe nejen vydělá, ale dodává i slušný zisk své mateřské nemocnici. Pouze v České republice dostává soukromá (!) tkáňová banka desetimilionové dotace. Nikoliv od ministerstva zdravotnictví, ale od ministerstva průmyslu a obchodu! Vypadá to nesmyslně, ale je to realita. Že minulý i současný ředitel Fakultní nemocnice u sv. Anny jsou členy orgánů této soukromé společnosti, je jenom třešnička na dortu. Šlo-li to s tkáňovou bankou, proti jejíž privatizaci se lékaři bouřili a nic nezmohli, proč by to nešlo s celou nemocnicí? V České republice totiž už toho k privatizaci moc nezbylo. Jak se zdá, opět jde hlavně o peníze. Renomé české vědy je až druhé v řadě. O pacienty pak už zjevně nejde vůbec.